

Twentse Taalbank

't Inschrien

2023 / 3

Kwartaalblad van de Vereniging Oudheidkamer Twente

Colofon

't Inschrien is het kwartaalblad van de Vereniging Oudheidkamer Twente.

Doelstelling

Het bevorderen van kennis en inzicht omtrent de culturen van stad en land in Twente, in het bijzonder voor wat betreft archeologie, geschiedenis, natuur en landschap en het streven tot het behoud van de bestaande culturen of overblijfselen ervan.

Redactie

Jan Hinke, Theo Leoné (hoofdredacteur) en Harry Mulder.

Aan dit nummer werkten mee:

Gert Banis, Geert Bekkering, Jan Hinke, Theo Leoné Marcel Mentink, Gerhard Post Frits van Riel en Patrick Welman

Redactieadres

OKThuis
Stroinksbleekweg 12B
7523 ZL Enschede
redactie@oudheidkamertwente.nl

Bestuur

Patrick Welman, voorzitter
Willem Wondergem, penningmeester / vicevoorzitter
Evert Ulrich, secretaris
Adrie Hemmink, bestuurslid
Riet Strijker, bestuurslid
Caroline Willems, bestuurslid

Secretariaat

secretariaat@oudheidkamertwente.nl
Rabo rek.nr. NL41 RABO 0129 5763 79

OKThuis

Stroinksbleekweg 12B
7523 ZL Enschede
Telefoon: 053-4787447
www.oudheidkamertwente.nl

Het abonnement is bij lidmaatschap van de vereniging ingesloten. Lidmaatschap van de vereniging kost per lid € 30,00, met partner € 35,00, jeugdleden tot 21 jaar € 15,00. Losse nummers zijn voor € 5,00 verkrijgbaar bij het secretariaat.

Nieuwe kopij moet uiterlijk 10 oktober 2023 bij de redactie zijn. Richtlijnen voor publicatie zijn te vinden op de website.

Publicatie of overname van artikelen, geheel of gedeeltelijk, is toegestaan mits de bron wordt vermeld.

Donatie, schenkingen en sponsoring:
secretariaat@oudheidkamertwente.nl

Een inschrien is een klein verborgen vakje in een tuugkist waarin men kostbare voorwerpen bewaarde.

Druk: Drukkerij Veltmann B.V., Enschede

ISSN 1875-2659

Inhoud

Hengelo's trijp van troon tot in Titanic Gert Banis	3
Strooigoed: Paal van Paasschen Gerhard Post	7
In de collectie van de Oudheidkamer Elf gravures van buitenlandse hoogheden Frits van Riel	8
Cato Elderink (1871-1941) Volkkundige en historica tussen nostalgie en historische werkelijkheid Jan Hinke en Geert Bekkering	11
Krentenwegge verankerd als immaterieel erfgoed Theo Leoné	18
Nijverdal koestert bakermat textiel Theo Leoné	20
Nog niet in de collectie van de Oudheidkamer Een schilderij van L.J. Bruna Frits van Riel	22
Robots aan het woord Patrick Welman, voorzitter Oudheidkamer Twente	25
	
Nieuw in de boekenkast Marcel Mentink	26

Op de voorpagina:

Rijksmonument, de betonnen fabriekswatertoren te Nijverdal. De stemmen nemen toe om de monumenten van de bijzondere textielgeschiedenis van Nijverdal te beschermen.

Hengelo's trijp van troon tot in Titanic

Gert Banis

.....

De Hengelosche Trijpwewerij is in 1900 opgericht door textielfabrikant D.W. van Wulfften Palthe. Zijn dochter Johanna was net daarvoor getrouwd met Eduard Rutger Verkade. Deze ondernemerszoon (vader was directeur van de Verkade-fabrieken) ontpopte zich als zeer bekende toneelspeler en vernieuwer.

Eigenlijk had Eduard Verkade helemaal niets met textielweven, maar ja daar waar de liefde zo heenvalt... Zo ging hij naar Potsdam en Elberfeld om het vak trijpweven te leren. In de laatste plaats heeft hij ook de eerste getouwen gekocht uit een failliete boedel en nam hij tevens de Werkmeister mee naar Hengelo. Eduard was de eerste directeur van de HTW maar slechts tot 1904; toen verkocht hij de zaak aan de directeurs Walter Mees en Johan Hendrik (Hein) Kremer. Laatste heren hebben de firma in 1907 omgezet in een NV en tot grote bloei gebracht. Na het vertrek van Mees in 1917 is Hein nog tot aan zijn pensionering in 1947 alleen directeur gebleven. Hij wordt opgevolgd door twee directeurs Van Noorle Jansen en Kok.

Wat is trijp?

Trijp is een weefsel met een korte pool van mohair (het haar van de angorageit) met een katoenen onderdoek. De mohair pooldraad wordt er verticaal in geweven, wat bij het betasten als een zacht borstelig oppervlak aanvoelt. Tot rond 1650 werd in plaats van mohair in Frankrijk veel zijde gebruikt. Ook Trijp was een kostbare stof die gebruikt werd en

wordt als meubelbekleding, voor wandbekleding en soms voor galakleding; rond 1900 kostte een meter trijp van 64 cm breed al 4 gulden. Er zijn ware kunstwerken van dit materiaal vervaardigd die in diverse musea en kastelen te bewonderen zijn. De meest aansprekende toepassing staat beschreven in Exodus 36:14. "Verder maakte hij gordijnen van geitenhaar, tot een tent over den tabernakel, van elf gordijnen maakte hij ze".

De start aan de Parallelweg SS rond 1900

Tot op de dag van vandaag wordt de stof vervaardigd in Helmond, maar ook in België en Noord-Frankrijk. De eigenschappen van dit weefsel staan in het buitenland bekend als: Velours d'Utrecht, Utrechter Plüschen en Utrecht velvet. Het wordt geweven op verschillende typen weefstoelen (Jacquard en dubbelweefgetouwen), waarna het nog een bijzondere finish kan krijgen door er een patroon in te persen. Dit laatste heet gaufren en gebeurt met bronzen of koperen verwarmde walsen.

Johan Hendrik Kremer, mijnheer Hein

De voormalige HTW beschikte over een twintigtal zeer oude en authentieke bronzen walsen waarvan de oudste van rond 1600. Door deze bijzondere unieke collectie heeft het bedrijf zeer vele en grote orders in de wacht gesleept, zoals wandbespanningen in het Vredespaleis, Mauritshuis en paleis Het Loo. Ook in de Eerste klasse van de NS en KLM werd Hengelo's trijptoegepast. Net als in een aantal luxe hutten van de Titanic in 1911.

Het bekendste dessin was de zonnebloem wat veel werd gebruikt voor fauteuils; ook Twickel heeft hiervan een exemplaar, net als de kastelen

Almelo en Middachten. Juist doordat de HTW deze unieke collectie walsen heeft gehad, is de herkomst van het aangebrachte trijprelatief eenvoudig aan te geven in combinatie met de dessincatalogi van het bedrijf. Om exclusiviteit te behouden, mochten alleen geselecteerde stoffers trijptoegepast uit Hengelo verwerken, zoals de firma Busschers uit Hengelo en Joosten uit Enschede.

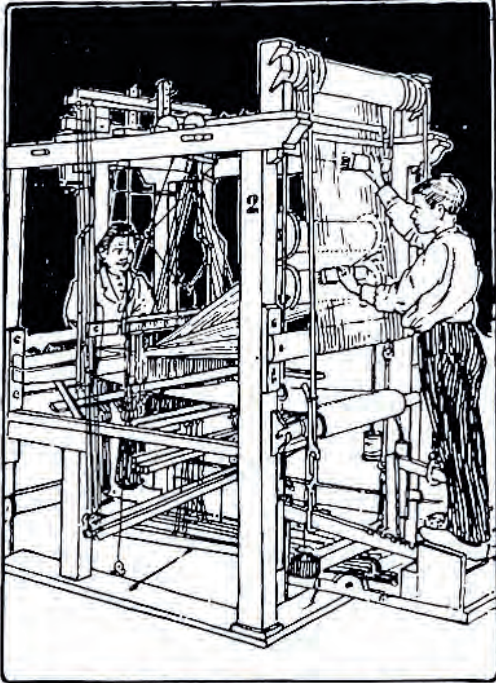
Snelle groei

In april 1901 worden de eerste meters trijptoegepast met meteen een succes. De opdrachten lopen vlot binnen. In 1902 is al een uitbreiding van de weverij nodig. Het geweven doek wordt geleverd en gefinished bij Palthe in Hengelo/Almelo. Pas in 1913-1914 wordt er een eigen ververij gebouwd onder architectuur van Arend Beltman. Vanaf dat moment is de fabriek geheel zelfvoorzienend. Er worden stoomketels besteld bij de Gebr. Stork & Co. Niet voor aandrijving van het machinepark, daarvoor worden vanaf het begin elektromotoren ingezet. De stoom wordt louter gebruikt voor verwarming en met name voor de verfbaden, stoomkamers, wasserijapparatuur, perserij en drogerij.

Vredespaleis en de Titanic

De order bij uitstek die het bedrijf aanzien in het land en financiële armslag geeft, is de grote opdracht voor het Vredespaleis in 1911. Voor het prestigieuze gebouw levert de trijptoegepast ongeveer duizend meter trijptoegepast in verschillende dessins. Terugrekenend via de facturen van het Vredespaleis, maar ook via contacten met kunstvereniging Arti et Industriae in Den Haag, kunnen we wel stellen dat het contact rond 1908/09 is ontstaan. Hein Kremer refereert in zijn brief van 7 september aan Van der Steur, de uitvoerende architect van het Vredespaleis, dat er al verschillende besprekingen zijn gevoerd met betrekking tot de mogelijke levering van Velours-Bekleding in vertrekken van het Vredespaleis. De opdracht voor het aanbrengen van het trijptoegepast gaat naar stoffeerderij en meubelfabriek Pander en Zoonen uit Den Haag. In totaal wordt er een kleine 1000 meter trijptoegepast geleverd voor een bedrag van 3876,21 gulden; omgerekend zo'n kleine

VRAAGT VOOR DE BEKLEEDING
UWER MEUBELS EN VOOR UWE
GORDIJNEN EN DRAPERIEN
STEEDS NAAR DE TRIJPEN VAN DE

**HENGELOSCHE
TRIJPWEVERIJ
EDUARD. R. VERKADE & Co
HENGELO. OVERIJSEL**

50.000 euro. De wandbespanning is nog steeds aanwezig. Het bedrag dekte bijna de investering in de ververij.

Hein Kremer heeft via vele lezingen in het land ook contact gelegd met interieur firma's en met name met Mutters & Zn. Dit heeft geresulteerd in een groot aantal zeer grote opdrachten voor de vele grote stoomboten met als hoogtepunt de opdracht van de White Star Line in Engeland voor de Olympic en de Titanic.

In het Haags Gemeentearchief bevindt zich het

archief van de firma H.P. Mutters & Zn met vele foto's van hun producten. Ook een groot aantal zwartwit foto's van de interieurs van de Olympic en de Titanic. Zo te zien zijn de in totaal twee maal twaalf luxe hutten gelijk verdeeld over de twee schepen. Ze zijn in zes verschillen stijlen gemaakt variërend van: Moderne Hollandsche Hut; Hutten in Queen Annestijl; in Louis XVI-stijl en in de Empire stijl. De hutten B-57 en B-59 zijn in een Oud Hollandsche stijl uitgevoerd. Deze laatste bestaat uit: "oud eiken; bed met hemel en hoge eikenhouten lambrisering." Tevens als wandbespanning velours d'Utrecht. Deze hut heet op de Titanic Cabin B-59. Deze hutten aan de stuurboordzijde, worden gehuurd door de staalmagnaat de familie Reyerson uit de VS, die tevens voor het personeel nog twee hutten gebruiken voor het dienstmeisje voor mevrouw Reyerson en voor de gouvernante. Behalve Reyerson zelf overleven alle anderen het ongeluk met de oceanstomer in 1912.

Tweede Wereldoorlog

In 1942 wordt de fabriek opgedragen orders uit te voeren voor de Duitsers, wat de directie weigert. Het gevolg is dat de fabriek haar deuren in het najaar van 1942 moet sluiten. Het personeel wordt tijdelijk aan andere fabrieken uitgeleend.

Dan komt 6 oktober 1944. Vanuit Frankrijk starten 36 tweemotorige Amerikaanse Marauders bommenwerpers om rond 12.00 uur het belangrijke spoorknooppunt Hengelo plat te gooien. Doel is het vervoer van goederen waaronder V1-wapens te blokkeren. De aanval op het spooreplacement gaat helemaal mis. In plaats van het station wordt de binnenstad geraakt. Anderdaags komen de Amerikanen terug en doen de aanval over. Bij de bombardementen komen 112 Hengeloërs en een onbekend aantal Duitsers om. Geluk bij een ongeluk is dat het gasfabriek, naast de trijpfabriek, met de twee gashouders niet getroffen wordt. Wrang blijft dat binnen enkele dagen de treinen alweer rijden. Bij de bombardementen raakt de Hengelosche Trijpwewerij – schade ontstaat aan weverij, kantoren, een deel van de ververij en het ketelhuis - zwaar getroffen. Direct na het opruimen van het puin zijn al in

Luxe hut B-59 in de beroemde oceanstomer Titanic

maart 1946 plannen klaar voor de nieuw in te richten fabriek. Eind 1948 vindt de officiële opening plaats en draait de trijpfabriek weer op volle toeren. Midden jaren zeventig nadert het einde. Zoals vele textielbedrijven in Twente krijgt ook de trijpfabriek moeite met het binnenhalen van orders. De reorganisatie die volgt is niet voldoende om het bedrijf te redden. In februari 1981 wordt faillissement aangevraagd. Het fabrieksterrein en de gebouwen komen in handen van de gemeente Hengelo. Aan de Veloursstraat verrijst woningbouw. De trijpfabriek maakt een

doorstart in Haaksbergen, waar ze nog tot begin 2000 produceert. Dan valt het doek voor de bijzondere fabriek en haar buitengewone producten.

Velen hebben jaren op Hengelose Trijp gezeten, zoals leden van de Staten Generaal, rechters van het Vredespaleis en koningin Juliana tijdens haar kroning in 1948. In de burcht van Praag zaten achtereenvolgens de Tsjechische president Benesj en de dictators Hitler en Stalin op trijp uit Hengelo.

De trijpfabriek in 1914

In museum Oyfo in Hengelo is vanaf 18 november een tentoonstelling te zien over de Hengelose Trijpwewerij. Bij de opening van de expositie wordt een boek van ruim 350 pagina's over het bedrijf ten doop gehouden.

Paal van Paasschen

Gerhard Post

Strooigoed

Twente is bezaaid met stenen. Ogenschijnlijk zijn ze willekeurig uitgestrooid. Een deel echter markeert al honderden jaren een grens. Deze grensstenen zijn het onderwerp van Strooigoed.

Het Stadsmuseum van Almelo is een bezoek waard, al is het maar om de grote grenspaal in de tuin te bekijken. Op de ene kant van deze paal staat de letter ‘T’ en op de andere de letter ‘A’. Onder de ‘A’ is nog een ‘2’ te herkennen. Deze inscripties verwijzen naar de gemeentes Tubbergen en (Ambt) Almelo. Op de kadastrale kaarten uit 1832 staan de grenspalen van Almelo met nummer ingetekend. Bijzonder is dat deze Almelse nummers in de palen zijn gegraveerd. Hierdoor heeft Bert Nijkamp diverse grenspalen kunnen achterhalen en terugplaatsen. Notaris H. Kienhuis trof de paal rond 1985 aan op een erf. De eigenaar had de paal verwijderd, omdat deze in het gebied stond waar de aansluiting van de Doorbraak op de Loolee zou

komen. De heer Kienhuis verkreeg de paal en schonk hem aan het Stadsmuseum.

Op verschillende plekken, waaronder het informatiebord in het museum, wordt de paal “Brektemersteen” genoemd. Dat was de paal die op het 3-gemeentepunt van Almelo, Borne en Tubbergen stond en nummer 13 had. Dat klopt niet met de ‘2’ op de paal. Een ander “probleem” is dat de Doorbraak begon waar paal 12 stond. Ik denk daarom dat dit paal nummer 12 is, in 1832 omschreven als “Paal op de hoek van het weiland van Bartus Paasschen”. De naam is wat minder aansprekend, maar de paal wordt er niet minder mooi van.

In de collectie van de Oudheidkamer

Elf gravures van buitenlandse hoogheden

Frits van Riel

Het is alom bekend dat de Oudheidkamer Twente een zeer uitgebreide collectie bezit. Misschien minder bekend is dat een groot deel daarvan niets met Twente te maken heeft of dat de herkomst twijfelachtig is. Een volgend voorbeeld daarvan lijken de elf gravures van buitenlandse hoogwaardigheidsbekleders, die zich in de collectie prenten bevinden.

In de collectie van de Oudheidkamer treffen we een cahier aan met honderd portretgravures - 89 in het album zelf en elf los achterin. Van die 89 gravures staan geen afbeeldingen op de website, maar van die elf wel. De 89 stellen belangrijke personen voor uit de 16e tot en met 18e eeuw in onze Republiek. De elf portretgravures zijn gemaakt naar schilderijen, die origineel werden vervaardigd door de schilder en architect Adriaen van der Werff (21-1-1659 *Kralinger Ambacht en †12-11-1722 Rotterdam*). Die was rond 1700 de belangrijkste schilder in de Republiek en hofschilder van de keurvorst Johann Wilhelm van de Paltz in Düsseldorf [1, 2]. Het eerste portret stelt, volgens de informatie op de website van de Oudheidkamer, koning Jacobus IV van Engeland voor. Jacobus IV (1473-1513) was echter koning van Schotland (1488-1513). Kopergravure door Gerard Valck (1651-1726), die als reproductiegraveur werkte in Londen (1672-1678) en Amsterdam (1678-1726). In Amsterdam had hij een winkel aan de westkant van de Kalverstraat bij de Dam [3].

Het tweede portret stelt Madeleine van Frankrijk (van Valois 1520-1537) voor, dochter van Frans I en Claude van Valois. Madeleine trouwde met koning Jacobus V van Schotland. De kopergravure werd gemaakt door Pieter Stevensz. van Gunst (1658-1732), die werkte als graveur en prentenmaker in Amsterdam, Londen en Nederhorst den Berg [3].

Het derde portret stelt Catherine Howard (ca.1523 *Lambeth, Surrey-†13-2-1542 Tower of Londen*) voor. Zij was de vijfde echtgenote van koning Hendrik VIII van Engeland en werd onthoofd wegens overspel. Kopergravure van de schilder, graveur, boekillustrator en

portrettekenaar Cornelis Martinus Vermeulen uit Antwerpen (ca.1644-ca.1709) [1]. Onder de gravure staat in het Frans: «Ma beauté m' élevo bien haut, Mais manquant de vertu je me vis deférée, Au tribunal d'un Roi qui m'avoit adorée, Et qui me fit passer du trône à l' échaffaut» (Vertaling: Mijn schoonheid verhief me zeer hoog, maar gebrekkig aan deugdzaamheid zag ik mezelf voor het hof worden gebracht van een koning, die me had aanbeden, en die me van de troon naar het schavot liet gaan).

De vierde gravure zou volgens de tekst op de website het portret van een martelaar voorstellen! Onder de afbeelding staat 'Martyr' en een Franse tekst. Met die tekst was te

Catherine Howard

François d'Alençon

achterhalen wie er is afgebeeld, namelijk Peter Martyr oftewel Piero Mariano Vermigli (Florence 8-9-1499 en †12-11-1562 Zürich). Na een studie in Padua van Aristoteles, de filosofie van Thomas van Aquino en het Christelijk humanisme volgden functies in kloosters in Bologna, Spoleto, Napels en Lucca. Hij kwam in contact met de leiders van de hervormingsbeweging binnen de kerk van Rome en las boeken van hervormde theologen, zoals Zwingli. Om vervolging door de Inquisitie te voorkomen vluchtte hij naar Straatsburg. Als professor aan de lokale universiteit werd hij door de Anglicaanse aartsbisschop van Canterbury onder koning Edward VI, Thomas Cranmer, uitgenodigd voor een invloedrijke post aan de Universiteit van Oxford. Hij trouwde, maar onder de katholieke koningin Mary werd hij gedwongen Engeland te verlaten en keerde terug naar Straatsburg. Daar kwam hij echter in conflict met de leidende Lutheranen en verhuisde naar het calvinistische Zürich. Daar

doceerde hij tot zijn dood [4,5]. Over de graveur Pitaut was niets te vinden.

Het vijfde portret stelt Sir Nicolas Bacon (1510-1579) voor, die naast jurist ook bewaarder van het Groot Zegel en later kanselier was tijdens de eerste helft van de regeerperiode van koningin Elisabeth I van Engeland. Hij was de vader van de belangrijkste kanselier van Elisabeth, de filosoof, staatsman, advocaat, auteur en wetenschapper Francis Bacon [1]. De kopergravure is van Pieter Stevensz. van Gunst (1658-1732).

Het zesde portret is, volgens de informatie onder de gravure en dus op de website van de Oudheidkamer, van aartsbisschop Parker van Canterbury. Matthew Parker (1504-1575) was 1559-1575 aartsbisschop van Canterbury in de beginperiode van de regering van Elisabeth I. Hij was eerder de kapelaan van haar moeder Anna Boleyn [1]. Gravure door Pieter Stevensz. van Gunst.

Het zevende portret is dat van François, hertog van Alençon. François-Hercule de Valois, hertog van Anjou en Alençon (18-3-1555 bij Parijs en †10-6-1584 Château-Thierry), was de jongste zoon van koning Hendrik II van Frankrijk en Catharina de Medici en dus de broer van de Franse koningen Frans II, Karel IX en Hendrik III. Onder die laatste werd hij kroonprins. Hij was een tijdje verloofd met Elisabeth I van Engeland. Door de Staten-Generaal van de Zeven Provinciën werd hij op aanraden van Willem van Oranje in 1580 aangesteld als erfelijk soeverein vorst en dus landvoogd en verliet die positie in juni 1583 [6]. Kopergravure door Pieter Stevensz. van Gunst. Onder de gravure staat: «Elisabeth et la fortune me trompant tour à tour se moquerant de moi et j'achevai mon infortune et trompant les Flamans, et leur manquant de foi» (Vertaling: Elisabeth en het fortuin bedriegen mij beurtelings, bespotten mij en ik maakte een einde aan mijn ongeluk door de Vlamingen en hun ongeloof te bedriegen).

Het achtste portret is dat van Francis Walsingham. Sir Francis Walsingham (1532-1590) was de eerste secretaris van koningin Elisabeth I van Engeland van 20 december 1573 tot zijn dood.

George Villiers

Eerder was hij ambassadeur in Parijs geweest en leidde als haar hoofd spionage de contra-spionage tegen de katholieke samenzweringen ten faveure van Mary Stuart en tegen Elisabeth I [1]. Kopergravure door Pieter Stevensz. van Gunst.

Het negende portret is dat van Thomas Fairfax (1612-1671), ook wel 'Black Tom' genoemd. Hij was een Engelse politicus, parlementariër, generaal en commandant tijdens de Engelse Burgeroorlog (1642-1649) tussen de aanhangers van koning Karel I en die van het Parlement. Hij was de opperbevelhebber van de strijdkrachten van het parlement. Hij weigerde echter mee te werken aan de terechtstelling van Karel I. Kopergravure door de Franse graveur Pierre Drevet (1663-1738), die in 1696 werd benoemd tot graveur van Lodewijk XIV [1, 3].

Het tiende portret staat bekend als dat van Fischer. John Fischer (1469-1535) was bisschop van Rochester en kardinaal. Hij was ook kanselier van de universiteit van Cambridge. Hij verdedigde de eerste vrouw van Hendrik VIII, Catharina van Aragon, tegen de ontbinding van hun huwelijk. Hij werd namens de koning geëxecuteerd, omdat hij weigerde die te erkennen als hoofd van de Kerk van Engeland [1]. Kopergravure door Gerard Valck.

Het elfde en laatste portret is dat van George Villiers, hertog van Buckingham. Sir George Villiers (1592-1628) was een hoveling, adviseur en persoonlijke vriend van koning Jacobus I van Engeland. Hij werd onder diens opvolger Karel I zelfs eerste minister. Hij werd neergestoken en vermoord in Portsmouth door een Engelse officier [1]. Kopergravure door Charles Louis Simonneau (1645-1728), die als Franse graveur en schilder werd geboren in Orléans en overleed in Parijs [3].

De schenker van het album is niet gedocumenteerd [7]. Het behoeft geen betoog dat noch de schilder Adriaen van der Werff noch de graveurs noch alle 100 geportretteerden absoluut ook maar iets met Twente te maken hadden. Er zal met een beetje inventiviteit en moeite best een betere bestemming voor deze gravures gevonden kunnen worden. Aangezien de schenker dus onbekend is, zal er geen haan naar kraaien als de gravures worden verkocht of in bruikleen worden gegeven.

Bronnen

1. De internetencyclopedie Wikipedia.
2. De website van Museum Boymans van Beuningen te Rotterdam.
3. RKD-Artists, een database op de website van het Rijksbureau voor Documentatie in Den Haag.
4. De website Digital Collections van de New York Public Library.
5. De Engelse Wikipedia.
6. Wikiblog van Wikipedia.
7. Met dank aan Goaitsen van der Vliet voor het onderzoek in de documentatie van de Oudheidkamer.

Cato Elderink (1871-1941)

Volkscundige en historica tussen nostalgie en historische werkelijkheid

Jan Hinke en Geert Bekkering
.....

Catharina (Cato, Toos) Elderink behoort tot de voorname Enschedese geslachten Elderink en Blijdenstein. Na een beroepsleven als verpleegkundige wijdt ze zich vanaf haar vijftigste volledig aan het onderzoek naar en het schrijven over Twentse historie. Ze leunt voor een groot deel op verhalen die onder het volk leven en andere volkskundige bronnen. In het verleden herkent ze een eenvoud en waarachtigheid van leven, die ze graag ook in het heden terug wil zien. Daardoor loopt ze voortdurend het gevaar het verleden te idealiseren en geen oog te hebben voor misstanden. Meestal weet ze sagen, legenden en andere uit de volksmond opgetekende verhalen op een knappe manier te vervlechten met de resultaten van gedegen historisch bronnenonderzoek.

Jeugd

Cato groeit op in een zekere welstand in het Enschede van na de brand van 1862. De plaats ontwikkelt zich stormachtig tot fabrieksstad. Ze is de jongste in een gezin met een broer en drie zussen, die allen - net als zij - ongehuwd zullen blijven. Haar vader Hermannus Elderink (1830-1918) is fabrikant, een man met veel gevoel voor humor die het liefste plat praat. Haar moeder is Catharina Blijdenstein (1838-1908), achterkleindochter van de bekende patriot en 'maire' J.B. Blijdenstein.

De jeugdige Cato is geïnteresseerd in verhalen over vroeger, zoals die in de gezellige familiekring verteld worden. *“Oale vertelsels! Wat was 't mi-j 'n feest, as ik der nao losteren moch in miene keenderdage. Op weenteroavenden was 't, as wi-j te hoope zatten in 'n huuslikken kreenk, waar doo nog nums an mankeerden. Dree geslachten bi-j eene! Wi-j keender (umtrènt mien zeuvende joar is et begonnen vuur mi-j en heel miene joonkheid duur heb ik et zoo maggen kennen), wi-j keender losterden too, de oogen en ooren wied los. Stäädig wazzen de oalden an 't woord, vaak hebt ze vertèld oet de daag van eer besvaar of anekebesvaar. 't Is meer as vieftig joar heer! Dee oale vertelsels van laand, van leu en van lèven rekt langer as aanderhalve eeuwen terugge”.* 's Zomers is ze vaak in Buurse, waar de familie Elderink het oude erve Nijenhuis bezit. Ze zwerft graag rond in de natuur. Al op jonge leeftijd vindt ze het mooi om met de plaatselijke bevolking te praten over vroeger. Ze leest veel. Van jongs af aan vooral de Mecklenburgse

schrijver Fritz Reuter die in een op het Twents gelijkend dialect schreef, o.a. *Ut de Franzosentid*. Ook Charles Dickens zal een favoriete schrijver worden.

Verpleegkundige in Amsterdam en Enschede
Rond 1890 is ze op kostschool in Hannover. In 1892 – ze is dan 21 – kiest ze voor de verpleging. Ze had daar al wat ervaring mee, vanwege haar moeder, een levendige en intelligente vrouw, maar ook ziekelijk, die vaak kurde en verzorging nodig had. Ze begint haar opleiding in het oude Buitengasthuis aan de Overtoom in Amsterdam. Ze schrijft aan haar moeder, wat ze moet doen als ze nachtdienst heeft. Dat is heel wat. Van temperaturen, verbedden, grote ketels water aan de kook

Met moeder en zussen in het prieel op 't Nijenhuis

brengen voor het ontbijt, tot patiënten wassen en vloeren dweilen. Na de sluiting van het gebouw werkt ze in het Wilhelminagasthuis, waar ze het diploma van verpleegster haalt. Ze werkt dertien uur per dag. Volgens eigen zeggen is ze de eerste Enschedese gediplomeerde verpleegster.

Maar heimwee naar Twente speelt haar parten. In 1910 wordt ze enquêtrice van de net opgerichte afdeling Enschede tot bestrijding van de tuberculose, die een volksziekte dreigt te worden. Ze werkt nauw samen met huisarts W.C.H. Wefers Bettink, die voorzitter is van de Gemeentelijke Geneeskundige Dienst. Daarnaast werkt ze als kraamverzorgster en verpleegt zij particuliere patiënten. Ze besteedt veel tijd aan huisbezoek, zowel op het platteland als in de stad. Dat combineert zij met haar nooit verflauwde passie, de volkskunde van Twente. Al bezoekend doet ze veel kennis over volksverhalen, geschiedenis en gebruiken op. Haar Enschedese (burger-)dialect verschilt weliswaar van het plattelands Twents, maar geeft toch een vertrouwensbasis waardoor de verhalen al snel komen.

Op 31 juli 1920 wordt haar op eigen verzoek eervol ontslag verleend. Vanaf nu kan ze zich volledig aan het schrijven wijden.

Full-time historica

Al een jaar later komt ze met haar eerste boek: *Oet et laand van aleer: Twenther vertelsels, 1921*. Dat was mogelijk, omdat ze in haar tijd als verpleegkundige ook al allerlei volkskundig onderzoek deed. Haar eerste publicatie (in het Twentsch Dagblad Tubantia) dateert van 1914, een gedicht over de barrière aan de grens bij Knalhutte. Dat dit geplaatst werd had ze te danken aan Ko van Deirse, haar overbuurman in de Marktstraat. Aan hem heeft ze een goede gesprekspartner wanneer het gaat over het Twentse volksleven. Ook in de bloemlezing *Ons Twenthe* van mr. G.J. ter Kuile sr. uit 1919 waren al bijdragen van haar opgenomen.

Oet et laand van aleer

Oet et laand van aleer begint met een uitgebreide inleiding, waarin Cato uiteenzet wat haar tot schrijven heeft bewogen. Te midden van het moderne leven met zijn vele kopzorgen

kunnen we troost en inspiratie vinden in de natuur en in de eenvoud van het pre-industriële leven.

“As van 'n Twènter aard dit oons nog blieven mag: lost tot 'n aarbeid, leefde an 'n huuslikken heerd, eenvoud in 't hārte en 'n oog, dat in vèldgroond, bouwlaand en bosch zien geneugen kan veenden, dan blij oons wisse genoeg um te daanken vuur meinschengeluk in goeë dage en slechten.

Maakt mangs et lèven oons meu, dan wil wi-j ees rōsten en umzeen noa 't laand van aleer. Dat lig door zoo stille en wied, zoo rōstig en kalm van kleure, as bi-j zeenkende zonne de vèldgroond. Vuurdāt dee zonne daalt, dee lecht gif in oons geheugen, loa 'w nog ees stille stoan en te hoope dat laand ees bekieken”.

Het boek bestaat grotendeels uit sagen en verhalen, die ze ooit zelf hoorde vertellen of die ze wist te achterhalen, en die ze navertelt in dichtvorm. Daaraan vooraf gaat een gedeelte met kinderliedjes, speelliedjes, liedjes die in de loop van het jaar gezongen werden bij de verschillende feestdagen, gevolgd door ‘Riemselkes’ van allerlei aard. En ze eindigt met ‘Spulkes en Verskes, Sprōkke en Sprèkwiezen’ en tot slot ‘Oalde Roadsels’. Het boek was een groot succes en zou nog driemaal herdrukt worden, in 1925, 1955 en 1983.

De beide Blijdenstein-boeken

Maar ze ontwikkelt zich ook tot een gedegen historica. Veel tijd besteedt ze aan het naspeuren van de geschiedenis van haar eigen familie. Daarbij had ze het geluk dat de familiearchieven van moederskant, Blijdenstein, bewaard werden op het Amelink, het familielandgoed te Lonneker, zodat ze niet bij de stadsbrand van 1862 verloren waren gegaan. Maar ook de gerichtsp protocollen van het stad- of landgericht Enschede dienden haar tot bron. Het leidt twee jaar na “*Oet et laand ...*” tot de publicatie van *Een Twentsch Fabriqueur van de achttiende eeuw. Gouda, 1923, samengesteld uit brieven en familiepapieren*, waarvan het merendeel van Jan Bernard Blijdenstein (1756-1826). Het boek geeft een goed inzicht in het reilen en zeilen van een ontwikkelde, hardwerkende fabriqueusfamilie, met een zeer brede belangstelling, voor wetenschap, cultuur, gods-

Boerderij 't Nijenhuis te Buurse, omstreeks 1900

dienst en politiek. Het gezinsleven en de familieliebanden stonden hoog aangeschreven. De Blijdensteins waren, zoals ook andere (doopsgezinde) fabrikantenfamilies, patriotten. Maar ze werden verschrikkelijk teleurgesteld in de Franse politiek. Ook over plaatselijke en regionale gebeurtenissen wordt in de brieven geschreven. J.B.B. is o.a. 'mairé' (1810) en burgemeester (1813) van Enschede geweest, maar heeft ook zijn steentje bijgedragen aan 's lands politiek ten tijde van de Bataafse Republiek. In huize Blijdenstein, waar eens koning Lodewijk Napoleon ontvangen was, bezat men een zeer uitgebreide 'boekery' met banden in velerlei talen.

In 1926 verscheen ook nog het meer genealogisch opgezette *Het geslacht Blijdenstein*. Gouda, 1923, aanvankelijk in een oplage van 139 exemplaren. Later zijn nog 21 stuks bijgedrukt.

De beide Blijdenstein-boeken kwamen niet in de handel. Een *Twentsch Fabriqueur* is in 1977 nog wel voor een ruimer publiek herdrukt, maar bleek toen toch niet (meer) in een behoefte te voorzien.

Hoezeer ze zich inmiddels tot een vakkundig historica had ontwikkeld, blijkt ook hieruit, dat ze behoorde tot de auteurs die uitgekozen waren

om een bijdrage te leveren aan het standaardwerk *Overijssel* (1931). Zij nam daarin het hoofdstuk over de geschiedenis van Enschede voor haar rekening (p. 745-773).

Lezingen

Veel van haar tijd stak ze ook in het houden van lezingen. Deze bereidde ze consciëntieus voor. Ze hield ze over diverse onderwerpen voor diverse gezelschappen. Ze waren onderhoudend en geestig. Ook haar 'causerietjes' in kleine kring waren geliefd.

Het ging vaak over 'sagen'. Waarschijnlijk is deze lezing, aangeduid als "Lezing 1922" in verschillende plaatsen gehouden, gezien de aantekeningen in de kantlijn, zoals "Haaksbergen", "de Ver. de V.U. van Enschede". Nog tot in 1928 hield zij deze lezing, toen bv voor "Arbeiders Ontwikkeling", maar ook in Borne in 1926 onder de titel "De Twentse Sagen".

Andere onderwerpen waarover zij sprak, waren "De mondelinge overlevering in Twente en de oude vertellers" bv voor de Vereniging tot Beoefening van Overijsselsch Regt en Geschiedenis, "Twentse en platduitsche schrijvers en dichters", bv voor AOW (=Arbeiders Ontwikkeling), "Kinderspelen"

Cato Elderink omstreeks 1910

voor een Speeltuinenvereniging.

Op 8 november 1928 houdt ze zelfs een lezing in Hilversum, vermoedelijk voor de Stichtse Huisvrouwen. Tien jaar later is ze weer in die plaats, maar nu voor een "Radiorede Hilversum, 2 Sept.'38". Ze heeft het lezingen geven volgehouden tot kort voor haar dood, getuige een "Lezing Diependal 1940".

Twënter laand en leu en lèven

Na een periode waarin lezingen en spreekbeurten de overhand leken te hebben, kwam in 1937 haar magnum opus *Twënter laand en leu en lèven* uit. Het omvangrijke werk (550 pagina's) getuigt van een enorme bronnen-documentatie. "Wat heeft ze daar een tijd en energie in gestoken! Je wordt er stil van als je al die aantekeningen ziet in schriften, boekjes, soms op losse blaadjes.", verzucht mw. Waardenburg-

Tip in haar artikel naar aanleiding van de 125e geboortedag van Cato Elderink in 1996. Cato's voornaamste bronnen zijn een tiental markeboeken, die ze blijkbaar helemaal uitgelopen heeft, en de Enschedese gerichtspocollen waarvan ze eveneens elk detail bestudeerd lijkt te hebben. In een brief aan Dingeldein schreef Cato dat zij de eerste hoofdstukken al negen jaar geleden schreef en dat zij het prettigste onderdeel vond, het verzamelen van de gegevens op lange fietstochten uit de mond van het oude boerenvolk. Maar zij bezocht ook gerenommeerde kenners als "Mijnheer Heuvel uit Borculo en Mijnheer Odink uit Eibergen". Daarnaast maakte ze gebruik van haar contacten met haar Enschedese vrienden zoals Van Deinse, Snuif, ter Kuile sr. en Stroink. In drie delen en gedeeltelijk in het Twents wil ze niet alleen een beschrijving geven van het Twente van vóór de onstuimige groei van de industrie, maar tevens komen tot een diepergaande typering. Ze benadert haar onderwerpen vanuit verschillende invalshoeken, zowel volkskundige als geschiedkundige, en als het ware van onderop. Vanuit het basale naar het overkoepelende, vanaf de haard van het huis via de agrarische bezigheden op de boerderij en de markehuishouding naar de ontwikkeling van de linneneconomie en het pre-industriële stadsleven. De politieke en staatkundige dimensie ontbreekt grotendeels.

In het eerste gedeelte van het boek *In de veldgroond* (p. 1-152) komt ze tot een boeiende reconstructie van het vroegere leven in markeverband. De marke-economie wordt aannemelijk voorgesteld met zijn gebruiken, instellingen, organisatie en de belangrijke rol die het hout(bestand) daarin speelde als betaalmiddel. "De holtrichter kreeg bij wijze van honorarium boomen toegewezen."... "Maar ook in zaken van heel anderen aard moeten de kosten met hout goedgeemaakt worden. Als er feest werd gevierd, moesten de boomen in letterlijken zin het gelag betalen."

Ook het tweede gedeelte *Op 'n Esch* (p. 154-323) leunt grotendeels op haar mondelinge bronnen en de markeboeken. Dit begint met de hoofdstukken 'Sagenvertellers' en 'Wat ik verder nog van mijn oude Vertellers vernam'. Daarna

komen uitgebreid aan bod ‘Het Saksische Huis en zijn Bewoners’ en het hele proces van koren tot brood. De rest van deze afdeling wordt gevuld met gebruiken en gewoonten zoals die behoren bij de verschillende levensfasen en de loop van het jaar, met speciale aandacht voor de noaberplichten. Ook hier weet ze door feiten kritisch te doordenken en met elkaar te combineren uit ogenschijnlijk onbetekenende details betekenis te puren.

Het derde gedeelte behandelt *Et stadslèven* (p. 325-550) en is vooral een sociaal-economische geschiedenis van Enschede vanaf de eerste linnenreiders tot de komst van de stoommachines. Hier zijn vooral de gerichtsprotocollen en genealogische bronnen haar basis. Heel verhelderend zijn haar hoofdstukken

Palmpasen ca. 1938. Cato Elderink en haar ‘pleegkinderen’ Jannink met palmpaasstokken. Cato, haar broer en zusters namen na de Eerste Wereldoorlog samen vier Hongaarse kinderen op. Eén van hen, Alexa Benedict, trouwde met Enschedeër Wim Jannink

over een netwerk van doopsgezinde contacten aan beide zijden van de grens en over hoe de fabriqueurs de plaatselijke ‘adel’ verdrongen doordat ze hun bezittingen overnamen. Een zwakheid is dat ze al haar opgediepte feiten een plaatsje wil geven. Enerzijds is het knap hoe ze al haar gegevens met elkaar verbindt en soepel overgaat van het ene onderwerp naar het andere, anderzijds slaat ze zoveel zijwegen in dat je de draad van het verhaal soms kwijtraakt. En sommige gedeelten zijn dan veel te ver doorgevoerde opsommingen.

Bakhuis en Bacchus

En dat terwijl andere passages juist bijzonder onderhoudend en leerzaam zijn. Een mooi voorbeeld van wat zij allemaal weet aan te boren en hoe zij daar kritisch mee omgaat, leert ons de volgende passage: *“Het vertelsel van Jaan, dat mij eerst duidelijk werd, toen ik het Hendrik in Buurse in een beteren vorm had hooren verhalen, was het volgende: “Net zonnen iebenboom, as hier vuur miene dure steet, hef in heele oale tiden op ‘n Taankenberg estoan, door hebt de leu ne godinne bi-j anebidt; meer laterhen wönden der in Ollenzel zölven nen god, dee heetten Bakhoes. De boeren mossen em scheenkens en wöste brengen en dan gaf hee mangs ne moaltied an ‘t volk.*

Uit wat Hendrik mij korten tijd later over oude gebruiken vertelde, werd mij duidelijk dat, wat Jaan hier voor een afgodendienst uitgaf, de oude Vastenavondviering was, en dat Bakhoes niemand anders was dan Bacchus, de god van wijn en vrolijkheid. In Hendriks jeugd ging, volgens oud gebruik, het jonge volk van Buurse op vastenavond naar Alstätte. Men had daar in iedere wijk een “vastenoavendshoes”, waar een groote troep jonge lui samenkwam en gastvrij werd ontvangen. Allerlei grappen werden er uitgehaald en men zorgde er voor, dat iedere grap eenig geld opracht, waarmede de vastenavondtractatie (ham en worst ontbraken daarbij nooit), betaald werd”.

Georiënteerd op Duitsland, trouw aan Nederland

In de traditie van haar familie en haar fabrikantenmilieu was Cato Elderink van jongs af aan sterk georiënteerd op Munsterland en het

verdere gebied 'oawer 'n poal'. We noemden al Fritz Reuter, maar ze kende ook het werk van talrijke andere schrijvers uit het Nedersaksische gebied zoals Annette Droste Hülshoff, Klaus Groth, Augustin Wibbelt, Karl Wagenfeld en Herman Löns. Daarnaast was ze volledig op de hoogte van de volkskunde en de geschiedschrijving aldaar. Talrijke citaten uit deze werken getuigen van haar belezeneheid. Het mag dan ook geen verwondering wekken dat ze zich in 1932 aansloot bij het blad van de Duitsch-Nederlandsche Vereeniging, *Noaberschopp*, en daarin ook publiceerde. Het blad zou echter niet alleen aan Duitse kant in de loop van de jaren dertig steeds gevaarlijkere fascistische tendensen vertonen. Gelukkig bleek Cato hier niet ontvankelijk voor. Dat bewijst wel haar hartstochtelijke pleidooi na de Duitse inval in 1940, getiteld: *Over één worden en één blijven*, waarin ze oproept "één te wèzen met heel 'et Nederlandsche volk en ziene regeeringe". Het eindigt aldus: "Loat dan now Nederlaand en Twènte vuur oons wèzen as "oonze volkshoes", woovuur 't oons 'n eere is te wèrken, zoolange as wi-j lèft en loat 'n ieder, dee "vuur hoesbest metwèrken wil", door ne stè an 'n heerd können veenden". Haar gloedvol betoog bleek ook later nog bruikbaar. Het zou zowel een plaats krijgen in het eerste nummer van *Twenteland* (1948) als in dat van het *Jaarboek Twente* (1962).

Val van fiets

Eind februari 1941 vierde ze nog onder grote belangstelling haar zeventigste verjaardag. Enkele weken later is ze op een zandweg in Buurse van de fiets gevallen en heeft ze daarbij een been gebroken. Ze zou er enige uren onopgemerkt gelegen hebben. Aan de daaruit voortgekomen complicaties is zij op 14 juni 1941 in het ziekenhuis Ziekenzorg overleden. Het verhaal gaat dat kort na haar dood wandelaars op haar lievelingsplekje aan de Buurserbeek een vodje papier vonden met daarop een gedicht met haar laatste levensoverpeinzingen.

Zie kaders pagina 17 hiernaast

Met dank aan Engelbert Jannink en Eric Ooink

Bronnen:

- G.J. Gröneveld: Overzicht van de nagelaten papieren van de familie Elderink (2003)
- Klaas Jan Uildriks: Catharina (Cato) Elderink. In: 'n Sliepsteen no. 45 (1996)
- Gé Waardenburg-Tip: Cato Elderink. In: 'n Sliepsteen no. 45 (1996)
- J.H. van Heek: Cato Elderink 1871-1941. Inleiding bij de 3e druk van 'Oet et laand van aleer' (1954)
- twentsetaalbank.nl/cato_elderink

Cato Elderink en haar zussen pootje badend in de Buurserbeek ca. 1900

Cato komt als zeventigjarige ten val met de fiets en overlijdt uiteindelijk aan de complicaties.

Der zit in 't bosch 'nen oalen wal
Knoestige wortels oaveral ...
En ik weet het zo weinig as zee
Wat mi-j hier vasthölt an dusse stee.

Geboren hier zin wi-j en op-egreuid
In jonkheid heb wi-j espölt en ebleuid
Troanen van droofheid zint der ewest
Dat bint et härte in 't lèven nów 't best.

Boaven duur 't dichte beukenloof

...

Spölt gèle lechtkes en kringskes rond
Oaver de broene gooldige grond.

Half heb ik ze jo meer ekend en verstoan
Völ te vrog zeent ze van mi-j egoan.
Heb ik ze wal genog leef ehad
Dee met mi-j gungen op 't lèvenspad?

Suja Suja suuselt de weend
Now nig meer denken, sloape mien keend.

Los löt mien lèven now al wat et hölt
as dwerrelend herfstloof as dale et völt.
Eén wordend met al dee ons vuur bint egoan
zal ik dan 't lèvensroadsel verstoan.

Suja Suja suuselt de weend
Nem, Moder Eerde, dek too dien Keend.

Dit gedicht wordt veel gebruikt bij begrafenissen en crematies in Twente.

Maar aan het derde couplet lijkt een regel te ontbreken.

Goaitsen van der Vliet, van de Twentse Taalbank, stelt een prijs beschikbaar, voor de lezer van 't Inschrien die de mooiste aanvulling van dit gedicht maakt.

Insturen naar:

<http://www.twentsetaalbank.nl/taalbank/contact.html>

Krentenwegge verankerd als immaterieel erfgoed

Theo Leoné

Eet smakelijk. De Twentse krentenwegge is opgenomen in groeiende lijst van immaterieel erfgoed in Nederland. De geschiedenis van het brood is volgens de Unesco waard om verder te vertellen.

Saasveld viert feest. Vooral bakkerij Schabbink. Opa Bertus bakte al in 1938 aan de Bornsestraat wiggevormige broden met veel krenten en rozijnen. Zoon Jos zette de traditie voort en nu is in de derde generatie de beurt aan Nicole en haar man Ronnie Kleij. Samen zetten zij zich in om de krentenwegge erkend te krijgen als immaterieel erfgoed. Hapt zo heerlijk weg.

Op ladder en plank

In de negentiende eeuw werd al gesproken over de oude traditie van noabers om bij de geboorten van kinderen het jonge stel een krentenwegge aan te bieden. Soms arriveert het brood op een ladder, dan weer op een plank.

niet iets typisch Twents. Wel bijzonder is dat de traditie zich in het land van Dinkel en Regge vanuit de lange wortels dynamisch heeft ontwikkeld tot een levendig gebruik. Twente is krentenwegge en evenzo andersom. In een groot aantal gemeentehuizen worden gasten steevast

Tastbaar en toch immaterieel erfgoed

Want het feestbrood gaat zeker bij grote gezinnen de lengte van een meter vaak te boven. Heel praktisch zo'n groot krentenbrood bij het kraamschudden. De buurt neemt met de felicitaties gelijk wat lekkers mee voor bij de koffie of borrel. Het bij een geboorte aanbieden van feestbrood is

getrakteerd op krentenwegge. Ook in het bedrijfsleven is bij feestelijkheden de lekkernij populair. In Westerhaar staat bij de grote damtoernooien vaste prik krentenwegge op tafel. Want het feestbrood is behalve lekker ook brood met een verhaal.

Zuurdesem

Volgens het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed in Nederland wordt bij de bereiding van het deeg een zetsel van bloem, water, verse gist en zuurdesem gebruikt. Dankzij de zuurdesem raken de krenten en rozijnen beter ingekapseld en blijft het brood smeuijger.

Het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland coördineert de afspraken die ons land gemaakt heeft met de Unesco, de organisatie van de Verenigde Naties voor onderwijs, wetenschap en cultuur. Op de erfgoedlijst van het Kenniscentrum is het oosten van het land goed vertegenwoordigd. De krentenwegge bevindt

De familie Zeevat wordt aan de Gronauschedwarstraat door het Enschedees Arbeiderstoneel verrast met een krentenwegge (collectie OKT)

De krenten en rozijnen voor de vulling worden vooraf een kwartier geweekt in lauw water. Goed laten uitlekken en laten drogen door de wind. De sterke eiwitten van de gekozen bloem zorgen dat de wegge door de extreem zware vulling niet inzakt.

Na het kneden van het deeg wordt de vulling voorzichtig door het deeg gemengd. Na een rustperiode van een minuut of tien gaan de deegstukken op weg naar de op maat gemaakte eikenhouten bakvormen. De restwarmte van de oven zet het bakproces in gang.

Direct na het bakken wordt de wegge bestreken met roomboter. Zo krijgt het brood een glanslaag en droogt niet uit. Gedecoreerde wegges worden gewoonlijk bestreken met warme gezeefde abrikozenjam.

zich in het gezelschap van de paasgebruiken in Denekamp en Hellendoorn, de rondgang van de nachtwacht in Ootmarsum en het houtdorp in Rijssen. Jazeker, ook het steken van de midwinterhoorn is van de partij. Evenals het in minder grote kring bekende ijsberen in het Tuindorpbad te Hengelo, het perkament maken in Wierden en de warenmarkt in Enschede.

Sinds 2017 staat het ambacht van molenaar op wind- en watermolen in Nederland op Unesco's internationale lijst van immaterieel erfgoed.

Nijverdal koestert bakermat textiel

Theo Leoné

De Historische Kring Hellendoorn-Nijverdal spant zich in om Nijverdal als bakermat van de Twentse textiel beter zichtbaar te maken. De werkgroep Arfgoed en de Bond Heemschut wijzen in twee rapporten op bijzonder erfgoed dat niet aan de sloophamer ten prooi mag vallen. De weverij, spinnerij en modelweverij die de Engelsman Thomas Ainsworth in 1836 aan de oever van de Regge stichtte, markeren de start van Nijverdal als gangmaker van de Twentse textielindustrie.

Arfgoed en Heemschut komen in het geweer omdat de gemeente Hellendoorn komende tien jaar duizend woningen wil bouwen. Het oog is daarbij gevallen op een aantal sleutellocaties. Daartoe behoren de fabrieksterreinen van Ten Cate aan het Hoge Dijkje en de P.C. Stamstraat. Sinds 2021 voeren de Historische Kring en de Bond Heemschut regelmatig overleg met de gemeente en ontwikkelaar Ter Steeg over de grote cultuurhistorische waarde van beide fabriekscomplexen.

Aan het Hoge Dijkje namen de gebroeders Salomonson in 1852 de zestien jaar eerder door Ainsworth begonnen fabriek over en ontstond de Koninklijke Stoom Weverij. Al in 1853 ontving de fabriek het predicaat koninklijk en was daarmee de eerste gekroonde industriële onderneming van Nederland. Het in 1911 ge-

bouwde imposante ketelhuis is een rijksmonument. De bijbehorende schoorsteen verdween in 1961.

In de fabriekshal aan de Grotestraat is een restant aangetroffen van de oudste voorgevel van de stoomweverij van de Salomonsons. Door de fabrieksgevel naar de straatzijde te verplaatsen (extra ruimte was welkom), ontstond een snarengang voor aandrijfmachines van de weefgetouwen. De oude veertig meter lange gevel bevat nog originele elementen en is waarschijnlijk het oudste bouwdeel van een textiel fabriek in het oosten van Nederland.

De Nijverdalse streekhistorici vragen op de locatie Hoge Dijkje aandacht voor de sheddaken, enkele monumenten en het voormalige pakhuis uit 1854.

Het pleidooi voor de fabriek aan de Stamstraat

Het ketelhuis van de Koninklijke Stoomweverij

Gevel Nederlandsche Stoomblekerij

omvat twaalf aandachtspunten. De watertoren met zijn opengewerkte betonconstructie wordt een zeldzaam gaaf voorbeeld van een fabriekswatertoren genoemd. Status: rijksmonument. Wat de Nijverdallers betreft krijgt ook het kantoorgebouw aan de overkant van de straat het etiket rijksmonument. Tot de

andere monumentale delen van het complex aan de Stamstraat behoren de ververij, het ketelhuis en de smederij. Vergeet ook niet het torengedouw, het droogdoekmagazijn en het op het binnenterrein gelegen laboratorium. Bovendien zijn enkele kunstwerken te bewaren.

Monument Thomas Ainsworth

Nog niet in de collectie van de Oudheidkamer

Een schilderij van L.J. Bruna

Frits van Riel

In deze aflevering eindelijk een bijdrage over een schilderij dat naar mijn mening niet in de collectie van de Oudheidkamer zou misstaan, maar dat daarin nog niet werd opgenomen.

Tijdens de jaarvergadering van 11 november 2022 deed oud-bestuurslid en opperschatbe-
waarder Jan Morsink de suggestie om
’t Inschrienen meer te gaan gebruiken als forum
voor discussie. Ik hoop dat ik dat goed heb ont-
houden. Het is namelijk helaas nog de gewoonte
om de notulen pas de volgende vergadering te
presenteren. Jan wordt hieronder op zijn wenken
bediend.

De schilder L.J. Bruna kwam van buiten Twente,
maar wist zich uitstekend aan te passen aan de
ouderwetse en achterhaalde smaak van zijn
Enschedeese clientèle: voornamelijk leden van
textielfamilies. Bijna 100 jaar na zijn dood deed
er iemand uit zijn familie van buiten Twente
onderzoek naar hem en zijn werk. De grote
overzichtstentoonstelling van Bruna in
2004/2005 in Museum Jannink zorgde er voor
dat de Oudheidkamer de gelegenheid kreeg al
haar schilderijen van zijn hand te exposeren.
De Oudheidkamer had toen geen eigen
expositieruimte.

Als éénoog in het land der blinden werd
schrijver dezes daarna regelmatig door een
bestuurslid gebeld als er een nog onbekend
werk van Bruna opdook. Er werd dan ge-
vraagd of ik het kende. Zo spoorde toenmalig
bestuurslid Jan Morsink een aantal jaren ge-
leden in München een schilderij op met een
tafereel van een deurwaarder, die bij een
moeder met haar twee kinderen op bezoek
komt. De Oudheidkamer viste later achter het
net bij een schilderijtje van een kind dat door
haar moeder wordt ontluisd. Dat eerste schil-
derij bevindt zich intussen in de collectie,
maar er staat geen afbeelding van op de web-
site. Als ik Jan Morsink destijds goed heb
begrepen vond de penningmeester € 700,-
toen eigenlijk al te duur. De Luizenmoeder
werd gekocht door de enige particulier in
Twente, die voor een prikkie schilderijtjes
van Twentse kunstenaars, zoals Bruna,

probeert te verzamelen. Het werkje werd in
Utrecht te koop aangeboden en in dit geval lukte
dat. In heel Twente lijken er maar twee
verzamelaars te bestaan van dergelijk Twents
erfgoed. Dat lijkt me niet overdreven veel. Is de
rest van Twente cultuurbaar of houdt kunst-
minnend Twente meer van hedendaagse kunst?
Een paar jaar geleden ontdekte ik zelf op inter-
net een mij nog onbekend schilderij van Bruna,
dat te koop is bij een kunsthandelaar in Zuid-
Limburg. Het stelt een vrouw in Twentse dracht
voor, die sokken aan het stoppen is. Het dateert
uit 1876 en werd in 1877 geëxposeerd in de
Koninklijke Academie voor Beeldende Kunsten
te Amsterdam op de “Tentoonstelling van
Schilder- en andere werken van levende
kunstenaars” als ‘Een Twentsche Boerin, kousen
stoppende’ [1]. Opvallend aan dit werk is dat het

Een Twentsche Boerin, kousen stoppende. In een lichte versie

voor een Bruna in opvallend lichte tinten is geschilderd. Een latere versie uit 1880 bevindt zich in de collectie van de Oudheidkamer. Dat kreeg de titel ‘Moeder en dochtertje, zittend aan een oudhollandse klaptafel, met verstelwerk’ en vind ik qua sfeer een stuk somberder. Vanzelfsprekend bracht ik Jan Morsink als eerste op de hoogte van mijn vondst. Hij zei dat hij het schilderij niet mooi vond. Mij leek dat weinig relevant en het zou geen overweging mogen zijn om een schilderij al dan niet aan te kopen. Het criterium zou eerder moeten zijn of het in de collectie past of niet. Later bleek dat de kunsthandelaar een marktconforme prijs vroeg en Jan Morsink liet mij in een volgend contact weten dat de Oudheidkamer hoogstens een paar honderd euro voor een Bruna wil betalen. Meer heeft de ‘schatbewaarder’ van het Twents erfgoed dus niet over voor een schilderij van Bruna. En het schilderij ‘De Paardenkopers’, dat beneden in het OKT hangt, is zeker ook maar een paar honderd euro waard? Bij de expositie in 2004 werd het door museum Jannink voor €10.000, - verzekerd! We zullen maar niet onthullen wat de vraagprijs in Limburg was. Is de gemiddelde Twent net zo krenterig als een wegge of is hij/zij dat alleen op het gebied van cultureel erfgoed?

Op de website van de Oudheidkamer kunnen we in de Museale Collectie bij de schilderijen lezen: “Binnen deze verzameling verdient het werk van de 19e eeuwse schilder/tekenaar L.J. Bruna een aparte vermelding.” Je zou denken dat deze tekst in tegenspraak is met het door Jan Morsink verwoorde standpunt. De werkelijke reden lijkt dat de Oudheidkamer gewoon geen geld heeft om werk van Bruna voor een normale prijs aan te kopen. Als bijkomstigheid van mijn inspanningen rond 2004 om het werk van Bruna ook buiten de Oudheidkamer enige bekendheid te geven heeft een aantal familieleden op mijn advies hun schilderij aan de Oudheidkamer geschonken. Mij is echter gebleken dat er externe fondsen moeten worden aangesproken als er restauraties nodig zijn. Dat maakt een niet al te florissante indruk. Daar komen nog de oproepen bij van voorzitter Patrick Welman in 't Inschrien van de afgelopen twee jaar om extra donaties. In zijn eigen rubriek schreef hij: “Zoals al eerder opgemerkt zijn we voor bijna 100

Vrouw met verstelwerk in collectie Oudheidkamer

procent afhankelijk van het lidmaatschapsgeld en een extra bijdrage van u stelt ons in staat om onze rol als ‘schatbewaarder’ van het cultureel erfgoed van Twente te blijven vervullen.” U zult uit mijn bijdragen aan 't Inschrien hebben begrepen dat ik daar anders tegen aan kijk. Mochten familieleden mij nogmaals om advies vragen, dan raad ik hen aan om hun Bruna's aan de Stichting Edwina van Heek te schenken. Die heeft wat meer financiële armslag. Bijna twintig jaar later dan 2004 heeft de Oudheidkamer nog steeds geen eigen expositieruimte en vind ik het tijd om het bestuur een spiegel voor te houden. Wat is hun beleid op het gebied van de collectie eigenlijk? Ik heb nu twee jaarvergaderingen bijgewoond, maar ik kan me niet herinneren dat er iets over werd meegedeeld. Op de agenda van de eerder aangehaalde laatste jaarvergadering in Goor staat onder punt 7: “Toelichting beleid 2021 door de voorzitter.” Daar had ik zelf al bijgeschreven: “Wat was het voorgenomen beleid en wat is daarvan terechtgekomen?” Als betrekkelijk nieuw lid leek het me verstandig niet meteen het bestuur en de vaste schare

trouwe grijze volgers het vuur teveel aan de schenen te leggen. Ik betwijfel dus of ik er iets over heb opgemerkt. Zoals aangegeven, heb ik dat nog niet met de notulen kunnen verifiëren. Daarom heb ik op de website maar eens gezocht en vond daar het document “Vereniging Oudheidkamer Twente, Beleidsplan”. Daarin staat: “De vereniging is een belangrijke ‘Schatbewaarder van Twents erfgoed’. Langs twee verschillende wegen wordt getracht de doelstellingen van de vereniging, of onderdelen daarvan, te bereiken. Er is een richting die beoogt om de bestaande collectie te conserveren, te beschrijven, waar mogelijk uit te breiden en (digitaal) te ontsluiten. De tweede richting wil innoveren door het opzetten van projecten, die nieuwe collecties gaan opleveren, collecties die na voltooiing van het project ook in bruikleen worden afgestaan. Beide richtingen vormen samen een tweesporenbeleid, dat de vereniging wil nastreven. De leden worden hier zoveel mogelijk bij betrokken. Door zelf actief mee te werken, maar ook door het doen van onderzoek en door het kennis nemen van en of het gebruiken van het resultaat.” Dat klinkt als beleidstaal van ambtenaren en politici: in theorie wel aardig, maar een keuze van het bestuur zelf wordt niet duidelijk. Lezen we verder bij “Beleid, wat willen we de komende jaren bereiken?”, dan komt er verder geen concrete invulling over wat het bestuur met de collectie wil. En is die niet het belangrijkste bezit van de Oudheidkamer? Laat ik een simpele vraag formuleren. Wat doe je als je postzegels, suikerzakjes of sigarenbandjes gaat sparen? Dan beperk je je tot een bepaald gebied, zoals in het geval van de Oudheidkamer Twente al in de naam is opgesloten. Dan verkoop of ruil je wat niet in je verzameling past en koop of ruil je wat daar wel in past. Zo simpel is het toch? Toen ik daar een paar jaar geleden met Jan Morsink over van gedachten wisselde, had hij een aantal logische bedenkingen. Er bestaan bruikleen en schenkingscontracten, die je moet eerbiedigen, maar de rest van de argumenten kwam over als uitvlucht om vooral maar alles bij het oude te laten en je niet bovenmatig in te spannen. Zeker als je het toch al druk genoeg hebt met andere belangrijke zaken. Ach, we mogen natuurlijk blij zijn dat er überhaupt een bestuur bestaat. Kom dan niet

aan met vermoeiende zaken als het verkopen van delen van de collectie en het aankopen van passende nieuwe aanwinsten! Met een beetje inventiviteit zullen er vast wel oplossingen te vinden zijn om van een hoop onnodige ballast in de collectie af te komen en daar nog wat mee te verdienen ook. Ik kan wel wat suggesties doen om reclamerende nabestaanden van schenkers of bruikleengevers te voorkomen. Mijn artikel in 't Inschrien van 2022/2 over de twee portretten van de Duitse Johannietter commandeurs heeft aangetoond, dat het bestuur zelfs geld op een presenteerblaadje kreeg aangeboden. Het bestuur wist echter deze voorzet voor open doel nog niet in te koppelen! Dan lijkt de keuze vooral op het niets doen te liggen en dat is dan ook een keuze. Maar dan moet je als voorzitter ook niet steeds in 't Inschrien om geld gaan bedelen. Dat lijkt me te makkelijk.

Ik wacht geduldig op actie van het huidige bestuur in de gewenste richting, maar heb daar een hard hoofd in. Voorlopig blijf ik gewoon doorgaan met mijn artikelen over de overbodigheid van een deel van de collectie. Er ligt nog een voorraad voor zeker vijf jaar om te worden beschreven. Uiteindelijk zal de steen na voldoende en langdurig druppelen toch een keer gaan bezwijken.

Bronnen

1. Delpher, de historische krantendatabase op internet, samengesteld door de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag.

Robots aan het woord

Beste lezers,

ChatGPT is een nieuw fenomeen om rekening mee te houden. De geautomatiseerde gesprekspartner bezit kunstmatige intelligentie en is gespecialiseerd in het voeren van dialogen met mensen. De ontwikkeling van ChatGPT volg ik op enige afstand en met een kritische invalshoek. Onderwijsinstellingen stellen al hun beleid bij voor de wijze waarop studenten moeten schrijven. Ondanks de tekortkomingen van het systeem is het wel de toekomst.

Wat betekent de chatbot voor onze vereniging en de wijze waarop we het Twentse erfgoed willen promoten en bewaren? Laten we een poging wagen en kijken wat de meerwaarde kan zijn. Zelf heb ik al een experiment gedaan. Ik stelde aan ChatGPT de vraag: "Hoe zag het Twentse landschap er in de afgelopen eeuwen uit?"

Uit het antwoord van de robot: "Het Twentse landschap heeft in de afgelopen eeuwen verschillende veranderingen ondergaan. Hier is een beknopte beschrijving van hoe het landschap in de regio Twente, in het oosten van Nederland, zich door de tijd heen heeft ontwikkeld.

Ontginning en landbouw

In de 19e eeuw begon de grootschalige ontginning van heidegebieden in Twente. Bossen werden gekapt en omgezet in landbouwgrond, en heidevelden werden ontgonnen voor veeteelt en akkerbouw. De introductie van kunstmest en verbeterde landbouwtechnieken zorgden voor een toename van de productiviteit in de landbouw.

De textielindustrie en landschapsverandering (late 19e en 20e eeuw)

In de late 19e en vroege 20e eeuw groeide de textielindustrie sterk in Twente. Steden en dorpen in de regio breidden zich uit en er ontstonden industriële gebieden met fabrieken en woonwijken voor arbeiders. De opkomst van de textielindustrie had invloed op het landschap, omdat er kanalen werden gegraven voor waterkracht, en later ook

Nieuws van Patrick uit
Oudheidkamer Twente

voor transport. Daarnaast werden er steeds meer boerderijen en kleine landgoederen gebouwd om te voorzien in de behoeften van de groeiende bevolking.

Moderne ontwikkelingen (20e en 21e eeuw)

Na de hoogtijdagen van de textielindustrie in de eerste helft van de 20e eeuw heeft Twente verschillende economische veranderingen doormaakt. De landbouw blijft een belangrijke sector, maar andere industrieën zoals technologie, gezondheidszorg en dienstverlening zijn gegroeid. Dit heeft geleid tot verdere verstedelijking en infrastructuurontwikkeling in bepaalde gebieden, zoals de steden Enschede, Hengelo en Almelo. Tegelijkertijd zijn er inspanningen geleverd om de natuurlijke schoonheid van Twente te behouden en te herstellen. Er zijn natuurgebieden aangelegd en er is aandacht besteed aan het behoud van historische gebouwen en landschapselementen. Over het algemeen heeft het Twentse landschap in de afgelopen eeuwen dus een transformatie ondergaan, waarbij grootschalige ontginning, industrialisatie en verstedelijking hebben plaatsgevonden. Desondanks zijn er nog steeds delen van Twente die hun landelijke karakter hebben behouden."

Tot zover ChatGPT.

Interessant. Toch heb ik sterk de indruk dat het systeem John van Zuidams boek *Oale Groond* heeft gelezen en zich vooral op de laatste eeuw heeft geconcentreerd. Wat ik mis is een mening, zoals Zuidam die wel formuleert. Die heeft het over landschapspijn, de teruggang van biodiversiteit. Hieronder wordt verstaan het verdwijnen van houtwallen, het vergroten en egaliseren van kavels, de aantasting van nederzettingvormen. Kortom, Twente gaat op een aantal plekken steeds meer op Friesland lijken. John Zuidam en ChatGPT hebben gelijk: het Twentse landschap is altijd in ontwikkeling geweest. Maar we moeten oppassen dat onze generatie niet de verkeerde afslag neemt.

Nieuw in de boekenkast

Marcel Mentink

De broers Krijnsen willen ons graag over hun Hengelo vertellen. Hospers ziet het toch ruimer: hij kent 111 mooie plekken in Twente. Was de slavernij iets van het westen, of hebben wij er in Twente ook mee van doen gehad? En De Graaff neemt ons mee langs de meanderende Regge.

Geert-Jan Hospers: 111 plekken in Twente die je gezien moet hebben

Bussum: Thoth, 2023 | ISBN: 9789 0686 8865 8 | 240 pag. | € 17,95

Twente combineert het beste van stad en land. Bezoek het Zoutmuseum in Delden of het Hennie Kuiper Museum in Denekamp en start aldaar een mooie fietsroute in de omgeving, of overnacht in een Boswachtershuisje op Landgoed Singraven. Gert-Jan Hospers wijst de weg naar 111 verrassende plekken in Twente en doet dat met overtuiging en charme.

Petra Wolthuis: Er hoeft er maar één te beginnen. De april-meistaking 1943

Amsterdam: Petra Wolthuis, 2018 | ISBN: 9789 0828 5910 2 | 84 pag. | € 24,99

Een helder geschreven, overzichtelijk, aangrijpend en prachtig geïllustreerd boek dat uitleg geeft over het begin van de staking in Hengelo, de verspreiding over heel Nederland en de grote invloed op de groei van het illegale verzet.

Joan van Esveld: Verdwenen in het niets

Gorredijk: Bornmeer, 2014 | 59 pag.
Jeugdboek gebaseerd op de tragische geschiedenis van Frits Loep die tijdens de April-meistakingen van 1943 slachtoffer werd van de bezetter.

Martin van der Linde, Esther van Velden en Marco Krijnsen: Overijssel en Slavernij

Zwolle: W Books, 2023 | ISBN: 978 94 625 8559 1 | 208 pag. | € 29,95

Sporen van het Nederlandse slavernijverleden vind je alleen overzee of in het westen van ons land, zo is lang gedacht. Dit boek met vijftientig historische verhalen en vijf interviews met nazaten van slaafgemaakten laat een ander beeld zien. De verhalen schetsen de Overijsselse banden met de koloniale slavernij in de Oost en de West, van de zeventiende tot en met de negentiende eeuw.

Rein van Welij e.a.: Kroniek van de Sint Plechelmus basiliek

Oldenzaal: stichting Oldenzaalse musea, 2023 | 200 pag. | € 44,95

Een makkelijk leesbare, beeldende beschrijving vanaf het Silvesterkerkje uit 765 tot aan de plaatsing van de nieuwe Plechelmusklok in het carillon van de toren in 2021.

Harry Roetert: Bad Bentheim. Sporen van een rijk verleden

Hengelo: Creagro, 2023 | ISBN 9789082887105 | 160 pag. | € 18,95

In meer dan veertig Nederlands-talige verhalen komt de geschiedenis van Bad Bentheim tot leven en krijgen de sporen uit het verleden betekenis.

Dick Schlüter: Mijn stad is niet stuk te krijgen

Enschede, 2023 | ISBN: 2002000021526 | 40 pag. | € 7,50

Gebundelde observaties van Dick Schlüter – de negende stadsdichter van Enschede (2021-2023) – in ritme, rijm, taal en verhaal over de gemeente Enschede. Diverse gebeurtenissen van de

afgelopen jaren passeren de revue. Het gaat daarbij om de verschillende wijken in Enschede, maar ook om Lonneker, Usselo en Glanerbrug.

**Marco Krijnsen: Zwemmen is 't beste!
Herinneringen aan 100 jaar Tuindorpbad**

Hengelo: Rogeko, 2023 | ISBN: 9789 4643 7929 7 | 96 pag. | € 23,00

Een eeuw geschiedenis van het Tuindorpbad, een natuurzwembad midden in het tuindorp 't Lansink in de bebouwde kom van Hengelo. Honderdduizenden hadden er zwemplezier. Duitzenden haalden er hun diploma. Honderden speelden er waterpolo. Tientallen vonden er de liefde van hun leven.

**Raymond Krijnsen & Rob Wegdam:
Wandeling door Ons Tuindorp**

Hengelo: Rogeko, 2023 | ISBN: 9789 4643 7828 3 | 24 pag. | € 3,99

Het is geen wonder dat Tuindorp 't Lansink in 2003 het predicaat 'Beschermd Dorpsgezicht' kreeg opgespeld. Het tuindorp bezit bijna dertig rijksmonumenten. Deze wandeling voert er langs en geeft uitgebreide informatie.

'n Book van oale grond veur nije leu

Kreenk vuur de Twentse Sproak, 2023 | € 15,00
Dertig korte verhalen voor kinderen. A'w oonze sproake in ere weelt hoolden mö'w bie' de jonge leu beginnen. Doarum is 'n Kreenk vuur de Twentse Sproak vuur 'n droad kommen met 'n mooi keenderbeuvske kats in 't plat.

Erik Hütte: Tweents spreukjesboek 2.0

Enschede: Boekengilde, 2023 | ISBN: 9789 4643 7823 0 | 172 pag. | € 25,00

Et Tweents Spreukjesboek 2.0 is beslis 'n anroader veur leefebbers van de Tweentse sproak. Met kats nije vertealsels, gloepens kotte verhalen en eankel-lieners. Mangs onskuldig, mer vake ondöggend. Met Tweentse humor, zoo dröög as 'n har wöske. Dit boek is veural bedoold um oonze moödersproak leawndig te hoalen. Ên um oe te heelpen d'r wier boawenop te kommen, a'j 'n moal sloerig in de rakker bint, of rallig in 'n balg.....

Karin de Graaff & Maarten Metz: Wandelen langs de Regge

Delden: Gegarandeerd Onregelmatig, 2023 |

ISBN: 9789 0760 9223 2 | 128 pag. | € 17,95

In deze gids wordt de wandelaar getraakteerd op gevarieerde routes langs de waterkant, over heuvels, door bossen en landgoederen. Wandelen langs de Regge geeft hoop: bijna overal zijn de meanders weer in hun oorspronkelijke staat hersteld.

**Erwin Damhuis: Van Bult tot Burcht:
wandeling van de Oldenzaalse Bult naar de Bentheimer burcht**

Enschede, Magic Stones, 2020 | ISBN 9781714404339 | 180 pag. | € 16,95

Het boek laat je kennis maken met ruim zeventig sagen, legenden en andere verhalen langs deze route. Meer dan 100 foto's begeleiden je tijdens de wandeling.

Truus Wijnen: Wandelen in Twente

Delden: Gegarandeerd onregelmatig, 2021 | €16,95 | ISBN 9789 0786 4185 8 | 128 pag.

In dit boek laat Truus Wijnen u in twintig rondwandelingen al het moois van Twente zien. Fraaie en verrassende routes waar heidevelden, glooiende akkers, bossen, beekjes en eeuwenoude essen net zo makkelijk worden afgewisseld met lommerrijke landgoederen als met historisch erfgoed. Het kan allemaal in Twente. En al dat moois wordt nog eens extra benadrukt door de prachtige foto's die ze tijdens haar verkenningen heeft gemaakt. Als kers op de taart mogen de uitspanningen langs de route genoemd worden.

SCHERVEN BRENGEN GELUK...

Ja, het zou heel goed een scherf van niks kunnen zijn. Aan de andere kant... Wie weet welk verhaal er achter schuilgaat. Of wat voor ommekeer hij over zeg 1000 jaar teweegbrengt.

U, als lid van de Oudheidkamer Twente, u doet natuurlijk geen scherf af als zomaar een scherf. Bovendien weet u dat de OKT veel meer in zijn bezit heeft en over veel en veel meer gaat dan alleen archeologische vondsten.

Hoe meer mensen dat met u zouden weten, hoe mooier natuurlijk. En hoe rooskleuriger en actiever ook de toekomst van de OKT. Over actiever gesproken: er is binnen de OKT van alles te doen. Vrijwilligers zijn dan ook van harte welkom. Voor administratieve werkzaamheden, voor ict, voor bestuursfuncties, als huismeester, voor tal van hand- en spandiensten, voor noem maar op.

...EN EEN ACTIEVE TOEKOMST VOOR DE OUDHEIDKAMER TWENTE

Iets voor u, OKT-vrijwilliger? Of voor iemand (hoeft nog geen OKT-lid te zijn) die u kent? Mailt u dan naar: secretariaat@oudheidkamertwente.nl of schrijf een briefje naar onderstaand adres.

OKT huis Stroinksbleekweg 12b, 7523ZL Enschede
T 053-4787447 **E** secretariaat@oudheidkamertwente.nl

*Vereniging Oudheidkamer
Twente*

